

Landssjúkrahúsið

Andadráttstrupulleikar
og CPAP-viðgerð

Innihald

Hvat er andadráttstrupulleikar

Hvørji sjúkueyðkenni hava nýføðingar við andadráttstrupulleikum?..... 3

Hvussu verða trupulleikar viðgjørdir?

Hvat er CPAP?.....4

Gott at vita.....5

Keldur.....6

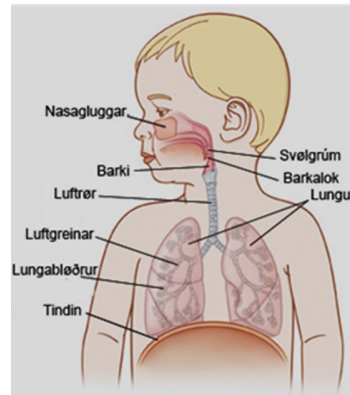
Hvat eru andadráttstrupulleikar?

Andadráttstrupulleikar og RDS (respiratorisk distress syndrom) eru tey vanligastu sjúkufyribrigdini í lungunum hjá nýfðingum. Hjá ov tíðliga fðddum er orsökkin óbúgvin lungu og jú fyrr barnið er fðtt, størri er mðguleikin fyri at fáa RDS. Í lungunum er blððrulíknandi vevnaður, har luftskifti fer fram. RDS kemur av at lunguni ikki framlleiða nóg nðgv surfaktant, sum so viðfðrðir at lungablððurnar fella saman (á fakmáli: atelektasir), og tí fær barnið trupulleikar við andadráttinum. Børn, sum ikki eru ov tíðliga fðdd, kunnu eisini fáa trupulleikar við andadráttinum. Orsökkin hjá fullbornum nýfðingum er ikki altíð tengd at ov smáum mongdum av surfaktant, men hevur ofta aðrar hðvðusorsðkir. Ein av hesum orðøkum kann vera væta í lungunum sum tarnar normalum luftskifti millum lungablððrur og blððrensl. CPAP- viðgerð hjá bæði ov tíðliga fðddum og fullbornum strekkir seg yvir styttri ella longri tíðarskeið.

Nýfðingar, sum eru fðddir til tíðina, kunnu eisini fáa trupulleikar við andadráttinum av øðrum orðøkum.

Hvørji sjúkueykenni hava nýfðingar við andadráttstrupulleikum?

- Týttan og grunnan andadrátt
- Inntrekkingar har rivjabeinini og bringubeinið boyggjast inneftir við hvønn andadrátt
- Barnið knirkar, eitt ljóð sum kemur, tá stemmubondini verða pressaði saman, tá barnið andar út

Hvussu verða trupulleikar við andadráttinum viðgjørdir?

Barnið, sum hefur trupulleikar við andadráttinum, hefur oftast tørv á hægri iltprocenti fyri at klára eitt normalt luftskifti.

Vanlig luft inniheldur 21% av ilt. Iltiskoyti kann gevast á ymsan hátt, t.d. gjøgnum eina masku ella beinleiðis í kuvøsuna.

Møguliga hefur barnið tørv á CPAP-viðgerð, við einum tóli sum gevur áhaldandi yvirtrýst av luft í lunguni. Tólið stendur við síðuna av kuvøsuni ella vøgguni hjá barninum. Frá tólinum gongur ein slanga, ið endar við nøsina hjá barninum. Á endandum á slanguni er ein gummi-tútur, sum fer uml. hálvan cm. inn í nasagluggarnar hjá barninum.

Haðani blæsir upphita, fuktig luft, ið kann innihalda eyka ilt, niður í lunguni á barninum. Undir viðgerðini andar barnið sjálvt, og ikki er neyðugt við pínustillandi ella doyvandi heilivági.

4

Børn fødd áðrenn viku 37 eru ov tíðliga fødd, men tað eru ikki øll sum fáa trupuleikar við andadráttinum. Jú yngri barnið er, størri móguleiki er fyri at onkur trupulleiki uppstendur við andadráttinum og longri kann væntast, at tey liggja í CPAP. Børn, sum eru serliga útsett og ofta fara í viðgerð við CPAP, eru:

- Ov tíðliga fødd
- Planlagdur keisaraskurður
- Asfyxi
- Diabetes mellitus (sukursjúka)
- Børn, sum blíva køld eftir føðing

Hvat er CPAP?

CPAP er eitt ventilatiónssystem, sum tryggjar positivt luftrýst í lungunum, bæði tá ið barnið andar inn og út. Tað økir hvílivolumen í lungunum soleiðis, at luftbløðurnar eru útfoldaðar, tá ið barnið andar út og inn. Hetta betrar um luftskiftið frá lungabløðrunum til blóðrensið, og lættir hetta um andadráttarbeiði, sum barnið skal gera fyri at fáa eitt nøktandi luftskifti.

Longdin av viðgerðartíðini er ymisk frá barni til barn. Sum oftast batnar støðan eftir nøkrum tímum, og upp til 3-4 samdøgur. Nøkur børn klára seg bara við 21%/atmosferiskari luft í CPAP, meðan onnur hava tørv á eyka ilt. Sum oftast verður barnið trappað úr iltviðgerðini, til tað bara fær atmosferiska luft. So fær barnið pausur úr CPAP í løtum ella tímum, og tá barnið ikki longur troyttast av at anda, kemur barnið heilt burturúr CPAP. Barnið trívist oftast væl við at fáa CPAP, tí barnið nú fær hjálp til betri luftskifti, og tað er lættari at anda.

Barnið liggur í kuvøsu/vøggju, í meðan viðgerðin fer fram. Kuvøsan hevur ta funktiún at verja barnið ímóti kulda og larmi, og gevur starvsfólkunum møguleika at fylgja við andadráttinum og almannu støðuni hjá barninum annars.

Hvat er CPAP?

CPAP er eitt ventilatiónssystem, sum tryggjar positivt luftrýst í lungunum, bæði tá ið barnið andar inn og út. Tað økir hvílivolumen í lungunum soleiðis, at luftbløðurnar eru útfoldaðar, tá ið barnið andar út og inn. Hetta betrar um luftskiftið frá lungabløðrunum til blóðrensið, og lættir hetta um andadráttarbeiði, sum barnið skal gera fyri at fáa eitt nøktandi luftskifti.

Longdin av viðgerðartíðini er ymisk frá barni til barn. Sum oftast batnar støðan eftir nøkrum tímum, og upp til 3-4 samdøgur. Nøkur børn klára seg bara við 21%/atmosferiskari luft í CPAP, meðan onnur hava tørv á eyka ilt. Sum oftast verður barnið trappað úr iltviðgerðini, til tað bara fær atmosferiska luft. So fær barnið pausur úr CPAP í løtum ella tímum, og tá barnið ikki longur troyttast av at anda, kemur barnið heilt burturúr CPAP. Barnið trívist oftast væl við at fáa CPAP, tí barnið nú fær hjálp til betri luftskifti, og tað er lættari at anda.

Barnið liggur í kuvøsu/vøggju, í meðan viðgerðin fer fram. Kuvøsan hevur ta funktiún at verja barnið ímóti kulda og larmi, og gevur starvsfólkunum møguleika at fylgja við andadráttinum og almannu støðuni hjá barninum annars.

Gott at vita

- Barnið fær alltið eina sondu í munninn, sum er til at avlasta luft frá maganum. Sama sonda verður brúkt til at geva barninum mjólk í. Barnið fær alltið ein fólara á fótin, sum mátar puls og iltmetning gjøgnum húðina. Blóðroyndir verða eisini tiknar regluliga fyri at halda eyga við blóðsukur, infektión og sýru/basu.
- Barnið kann til einhvørja tíð koma úr kuvøsum at sita húð til húð hjá foreldrunum, sjálvst um tey liggja í CPAP.
- Barnið kann leggja til bróstið og lukta, slikka og súgva. Fyri at fáa gongd á mjólkaframleiðsluna, meðan barnið fær CPAP viðgerð, er best at mjólka út 3. hvønn tíma alt døgnið. Best er at byrja við at mjólka út skjótast gjørligt.
- Starvsfólkini, sum eru um tykkum, ynskja, at foreldrini frá byrjan eru við í vanligu røktini av barninum, sum liggur í kuvøsu og fær CPAP- viðgerð. Foreldrini eru alltið vælkomn inn á pinkustovuna, og vit svara gjarna spurningum frá tykkum.

Keldur

Neonatalogi- det raske og det syge nyfødte barn

Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck

Birgit Peitersen, Mette Arrøe og Ole Pryda

3 udgave 2008

Kbh

S 188 - 223

Textbook og Neonatalogi

Edited by Janet M. Rennie

N.R.C Roberton

Churchill Livingstone

S 481 - 514

Respiratorbehandling - lærebok fo sykeplejere

Knut Dybwik

Gyldendal Akademisk 2000

2 utgave, 1 oppleg

Oslo

S 86-93

Lesnaður frá Ríkissjúkrahúsinum:

Litteratukompendium i kompetanceklip bog 2

s. 7 – 15

og

Litteraturkompendium i kompetenceklip bog 1

s. 7 – 20

Landssjúkrahúsið

tel 304500, www.ls.fo